

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.

Första Kammaren.

N:o 25.

Lördagen den 10 April.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Fortsattes öfverläggningen rörande Lag-Utskottets utlåtande N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar.

*Vägars bygg-
nad och
underhåll.*

Herr Odelberg: Jag erkänner mer än väl, att angående denna sak, som länge varit föremål för statsmakernas ompröfning, något bör göras för att dels jemnare fördela bördan af väghållningsbesväret och dels få ett rationelare och bättre sätt för dess utgörande, ty att vägarne underhållas, såsom nu sker, af hundratals större och smärre jordbrukare, som hafva hvar sin lilla del att grusa och laga, hvar och en i förhållande till sitt jordstykke, kan naturligtvis icke vara ändamålsenligt. Icke heller är det billigt, att nu mera, sedan industrieri vårt land vunnit en så stor utveckling, och då på landsbygden industriela inrättningar tillkommit, som förut icke funnos derstädes, hemmanen skola ensamma bekosta och bestrida vägunderhållet. Men då jag erkänner detta, kan jag dock icke medgifva riktigheten af den grund, som Utskottet föreslagit såsom den rätta för fördelningen af väghållningsbesväret, nemligen grunden för den kommunala beskattningen efter fyrk, äfven om Utskottet medgifver, att åtskilliga modifikationer häri böra ega rum, så att jordbruksfastighet skall deltaga i detta onus till större del än andra beskattningsföremål. Jag kan nemligen alldeles icke medgifva riktigheten af det förfarandet att vältra ett onus från en samhällsklass och lägga det på en annan, eller att, då jag lindrar bördan för den ena, öka den för den andra och således åt den förre bereda en fördel på den andres bekostnad.

Hvad en ärad talare på förmiddagen äberopat såsom skäl just för att på detta sätt förändra grunden för väghållningsskyldigheten, anser jag såsom ett ganska talande bevis för just motsatsen. Denne talare anförde nemligen, att i en kommun — jag tror det var i Norrland — det fans ett hemman, taxerad till fyratusen kronor, för hvilket kostnaden för väghållningen belöpte sig till, om jag minnes rätt, tjuguguatta kronor, och att för ett annat hemman, taxerad till tvåhundra kronor,

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

väghållningskostnaden uppgick till 48 kronor. Han anförde detta såsom en orimlighet, enär derigenom för det ena hemmanet den årliga utgiften för vägunderhållet uppgick till 24 procent af taxeringsvärdet, under det att för det andra hemmanet kostnaden i nämnda afseende belöpte sig till endast 0,72 procent af taxeringsvärdet. Detta låter mycket besynnerligt, jag medgifver det; men vi skola härvid taga i betraktande, att troligtvis just derföre att det ena hemmanet har af ålder haft mindre onera, så väl beträffande vägunderhållet som i andra afseenden, detta hemman fått högre taxeringsvärde, då deremot det andra hemmanet, som varit mera betungadt af sådana onera, till följd deraf fått ett lägre taxeringsvärde. Såsom det nu är föreslaget, skulle denna väghållningsbördas delas så, att den för det ena hemmanet skulle blifva tjugu gånger större, än den nu är, och för det andra hemmanet tjugu gånger mindre eller, hvilket är detsamma, att man skulle taga från egaren af det ena hemmanet en del af hans egendom och skänka den åt den andre hemmansegaren. Men det är icke nog med detta. Såsom jag nämnde, är detta ett skäl för mig att motsätta mig den af Lag-Utskottet här föreslagna grunden för väghållningsskyldighetens utgörande. Men jag gör det äfven af ett annat skäl, nemligen att väghållningsskyldigheten, som visserligen är att anse såsom ett ganska tungt onus, dock är det i mindre grad för den jordbrukande befolkningen, om denna skyldighet får utgöras in natura på den tid af året, då jordbruksarbetet hvilar och då arbetskrafterna icke äro så strängt anlidade som under andra delar af året. Om deremot väghållningsskyldigheten skulle bestridas efter fyrktalsberäkning, vore det en omöjlighet att den skulle kunna utgöras in natura af andra än dem, som blefve entreprenörer, då deremot de öfrige finge betala väghållningskostnaden kontant. Och att icke så många af den jordbrukande befolkningen kunde komma att såsom entreprenörer åtaga sig väghållningsskyldigheten, är naturligt, ty i sådan händelse skulle vägarne blifva fördelade icke i så små lotter som nu, utan i ganska stora. Den ojemförligt största delen af de väghållningsskyldige skulle således komma att betala kostnaden för vägunderhållet med kontanta penningar, och jag föreställer mig, att det på många orter kan vara mera kämbart att på detta sätt bestrida ett onus än att göra det genom naturaprestationer på en tid, då man icke har så brådtom med jordbruksarbetet.

Då jag nyss yttrade, att jag anser det vara i sin ordning, att äfven andra än innehafvare af jordbruksfastighet skola deltaga i väghållningsskyldigheten, måste jag medgifva, att till någon del åtminstone denna skyldighets fullgörande genom entreprenad är af nöden, ty fyrkarne kunna icke deltaga deri på annat sätt. Jag vill derföre omnämna ett sätt, som jag tror skulle kunna vara möjligt för väghållningsskyldighetens bestridande och som redan för åtskilliga år sedan blifvit godkändt inom Stockholms läns landsting. Förhållandet var, såsom också Utskottet i sitt betänkande omförmålt, att vid 1865—1866 årens riksdag beslöts en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t angående en förändring i väghållningsskyldigheten, och denna skrivelse var affattad i ungefär samma syfte, som Utskottets betänkande nu innehåller. Redan före denna skrifvelses aflåtande beslöt Stockholms läns landsting på hösten 1865, på grund af framställda förslag i detta

Vägar's bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

ämne, att nedsätta en komité, med uppdrag att till nästa landsting yttra sig om dessa förslag. Denna komité tog sig friheten att äfven behandla väghållningsskyldigheten i allmänhet, och detta så mycket mer som samtidigt med komiténs sammanträdande den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t afläts. Det af komitén afgifna yttrandet gillades af landstinget, och en underdånig petition afgick till Kongl. Maj:t, med anhållan att hvad landstinget ansett såsom riktigt och nödvändigt måtte tagas i nådigt öfvervägande vid frågans behandling. Nämda förslag går ut på att dela vägunderhållsbesväret i två olika klasser, det ena slaget, som kan utföras in natura, och det andra, som måste utföras på något annat sätt, såsom t. ex. genom entreprenad. Den första afdelningen skulle bestå i att till vägarne framföra fyllningsmaterialier, grus och dylikt, och den andra i att på vägarne utföra dessa materialier, att dika, bygga broar, hålla vägarne öppna om vintertiden o. s. v. Den första afdelningen af detta onus, som skulle in natura bestridas, skulle utgöras af innehafvare af jordbruksfastighet, nemligen dels egare af i mantal satt jord eller annan jordbruksfastighet, dels af sådana kommunens innebyggare, som kunde anses ega dragare. Den andra afdelningen åter af detta onus skulle bestridas genom fördelning efter fyrk; och för att vägarne skulle blifva ordentligt underhållna, skulle hvarje socken, på hvilken en viss vägloft blefve fördelad, välja en vägbyggnadskomité, som skulle tillse att detta arbete verkställdes. På detta sätt blefve den drygaste delen af vägunderhållsskyldigheten fördelad, såsom förut, på hemmanen, nemligen jordbruksfastigheter och andra fastigheter, och den mindre delen deraf komme att bestridas af samtliga fyrkar inom socknen.

Jag får också till ytterligare belysning af denna fråga och till komplettering af de exempel, som på förmiddagen blifvit anförda, åberopa förhållandena i den socken, jag tillhör. Der uppgick nemligen år 1870 antalet fyrkar för jordbruksfastighet till 9,890, då deremot fyrkarne för andra beskattningsföremål utgjorde 27,547. För närvarande uppgå fyrkarne till ett antal af öfver 50,000, och denna tillväxt belöper sig hufvudsakligen på de andra beskattningsföremålen. Om nu i denna socken fördelningen af kostnaderna för vägunderhållet skulle ske, såsom Utskottet föreslagit, komme icke ens en fjerdedel, ungefär en femtedel af hela kostnaden att drabba dem, som för närvarande äro väghållningsskyldige, hvaremot återstoden komme på dem, som nu icke hafva denna skyldighet sig ålagd.

Jag nämnde nyss, att jag anser, att något i denna riktning bör åstadkommas, men då jag icke tror, att man skulle vinna något i detta afseende, vare sig genom återremiss eller genom ett obetingadt antagande af någon af reservanternes meningar, får jag för min del ansluta mig till det af Herr Stråle framställda förslaget och anhåller, att Herr Talmannen ville derå göra proposition. Jag gör detta så mycket hellre, som jag hyser den förhoppning, att om saken, på sätt Herr Stråle önskat, hänskjutes till utredning och pröfning af Kongl. Maj:t utan angifvande af någon bestämd grund, densamma blir remitterad till landets särskilda landsting för att deröfver yttra sig, då jag hoppas och förmodar, att den mening, jag nyss tagit mig friheten uttala, skall komma att närmare beaktas. På grund af hvad jag haft

Vägar's bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

äran anföra, ansluter jag mig alltså till det af Herr Stråle framställda förslaget.

Herr von Koch: Jag har, såsom Herrarne finna, väckt en motion i detta ämne, men Utskottet har icke täckts deråt lemna någon uppmärksamhet, utan det har kastat sig på en helt annan bog samt nu kommit till det resultat att vilja bygga vägar på grund af fyrktal. Jag har alltid satt mig emot detta sätt att bygga vägar, ty jag tror, att liksom den, hvilken åker och vill hafva skjuts, bör betala skjutsen, så bör också den, som sliter vägarne, betala kostnaden för deras underhåll. Det är på denna princip, som mitt förslag är baserad, och bland reservanterne mot Utskottets betänkande har Grefve Mörner genom sin reservation kommit mitt förslag närmast, ehuru han deri skiljer sig från mig, att han begärt en underdanig skrifvelse. Det lärer då på den punkt, saken nu står, icke kunna blifva något annat resultat. Men dessa underdaniga skrivelser hafva af en bland Utskottets ledamöter blifvit på ett träffande sätt karakteriserade, och jag instämmer med honom deri, att jag tror att de äro mycket dåliga papper. Såsom en talare här i dag sagt, hafva de likheten af ett bref, som man skrifer, men icke får besvaradt. Han trodde likväl, att man, såsom en trägen skribent gör, kan skriva och påminna, till dess man får svar. Jag har dock icke mycket förtroende till detta sätt att gå till väga, och det är endast i yttersta nödfall, som jag vill beträda denna bana; men skall man beträda den och således i denna fråga afåta en underdanig skrifvelse, vill jag, att Riksdagen skall bestämdt angifva den riktning, uti hvilken den vill gå, ty uti en sak, hvilken, såsom denna, är en svar nöt att knäppa, och i afseende å hvilken tankarne äro så divergerande inom Riksdagen, är det mycket svårt för Regeringen att taga initiativet. Man bör således i denna skrifvelse åtminstone uttrycka i hvilken riktning man vill gå. Detta har Utskottet visserligen gjort temligen tydligt, men tillika på ett sådant sätt, att jag först och främst ogillar sjelfva grundsatsen och jemväl tror, att den kommer att vid tillämpningen möta oöfvervinneliga svårigheter. Utskottet har icke heller kommit till botten med sin princip. Det har fördelat de väghållningsskyldige i tre kategorier, så att kostnaden för väghållningen skulle utgå för fastighet, för inkomst af rörels, näring eller yrke samt för öfriga beskattningsföremål, efter särskild fyrktalsberäkning för hvardera kategorien. Jag tror dock, att det skulle behöfvas minst *tretio* sådana kategorier, ty skola alla slags näringar ställas under samma kategori, tror jag det högst besynnerliga förhållanden skulle förete sig. Det kan nemligen finnas näringar af ett ofantligt omfång, hvilka äro åsatta ett högt fyrktal, men hvilka man skulle förvisa från kommunen genom att lägga en ofantlig väghållningsskyldighet på dem, ehuru de knappast begagna vägarne.

Flere talare hafva omnämnt förhållandena i deras kommuner. Jag vill då nämna, att i den kommun, inom hvilken jag nu en sju å åtta år har tillbringat mina somrar, finnas åtskilliga fabriksinrättningar. Vi hafva der en spikfabrik, och körsorna derifrån äro så talrika och så tunga, att man är ense derom, att denna fabrik sliter vägarne nära lika mycket, som alla hemmansegarne i socknen. Denna fabrik är på-

förd två tusen fyrkar. Vidare har på de sista åren derstädes uppstått en annan slags fabriksnäring, nemligen en fabrik för slipning af gråsten. Jag minnes nu icke, till huru många fyrkar denna fabriksinrättning är uppskattad, men jag tror det är omkring fyra tusen. Dessa sliperier ligga på en ö och slita följaktligen icke alls våra vägar. Det har sedermera utvidgat sig och inrättat ett sliperi, som ligger vid Lyckebyåns utlopp i hafvet, men de hafva stält så till, att de icke behöfva begagna några vägar, utan gå sjövägen till åmynningen. Skulle man nu beskatta dessa fabriker efter samma grund, det vill säga efter fyrktal i andra klassen, såsom Utskottet föreslagit, hemställer jag, om det vore riktigt att lägga dubbelt så stor väghållningsskyldighet på den inrättning, som icke begagnar vägarne, mot hvad som belöper på dem, som mest begagna dem. Det fans dessutom inom nämnda socken en schoddyfabrik, hvilken, då den var i verksamhet, till en tid var taxerad för inkomst af, jag tror, 10,000 kronor, sedan 5,000 kronor, men slutligen bar den sig icke alls, och nu är den nedlagd. Af dessa ideliga förändringar blir en följd, att man hvarje år måste vidtaga en omreglering af detta onus. Detta kan likväl icke ske efter Utskottets förslag, men kan vara möjligt efter det förslag, jag framställt. Inom den socken, jag tillhör, finnas slutligen kapitalister, hvilka tillika äro husegare i Carlskrona; men som kommunalutgifterna hos oss olyckligtvis äro mycket större än i nämnda stad, gör detta, att många af dem låta mantalsskrifva sig i Carlskrona; några hafva dock varit så goda och gjort det hos oss, men skulle man kasta väghållningsskyldigheten på dem, skulle förmodligen äfven de, som nu bo kvar, flytta sin skattskrifningsort till staden. Jag tror ock för min del, att man bör lemna den största möjliga frihet åt kommunerna att inom sig reglera det, såsom de vilja, och endast i det fall, att de icke kunna komma öfverens, bestämma vissa regler, huru de skola öfverenskomma sines emellan och med dem, som slita vägarne så mycket, att det lönar sig af dem fordra slitningen motsvarande bidrag åt de jordegare, hvilka besörja och bekosta vägarne underhåll. I detta afseende tror jag, att man i första hand bör hålla sig till fastighetsegarne. Det är också i denna riktning, som den förste talaren, Herr von Möller, yttrade sig, och jag är honom särdeles tacksam därför samt igenkänner hans fosterländska sinne, då han, fastän sjelf, tror jag, stor säteriegare och således befriad från denna underhållsskyldighet, hvidan han borde vara intresserad af status quo, likväl har framställt ett förslag, som icke allenast icke går ut på att kasta denna börda på en mängd klasser, som icke i allmänhet nu hafva att vidkännas kostnaden för vägarne underhåll, utan äfven anvisar en väg för denna skyldighets utgörande, som skulle temligen hårdt drabba honom och dem, som äro med honom i samma kategori. Herr Möllers förslag lyder sålunda: »att Kamraren måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar eller annan fast egendom, som hittills varit från vägbyggnadsskyldighet befriade, utan ock hvad som erfordras för bedömande af en dylik förändrings verkningar inom de olika orterna, och sedermera till Riksdagen aflåta nä-

*Vägarne bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)*

Vägar bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

digt förslag i ämnet». I detta förslag skulle jag vilja göra den ändring, att efter meningens »som hitintills varit från vägbyggnadsskyldighet befriade» inskjutas orden »äfvensom grufvor».

Grefve Platens yttrande, uti hvilket äfven Herr Tornerhjelm instämt, ehuru han till min glädje förklarade sig hafva ändrat den opinion, som han förut i denna fråga haft, gick väsentligen ut derpå, att det vore ett våld emot eganderätten att vilja ålägga de skanska säteriegarne någon väghållningsskyldighet. Jag har ingenting annat emot Grefve Platens förslag, lika litet som emot det af Herr Stråle framställda, än att de ingenting säga som utmärker sättet för Regeringen att utfinna hvad Riksdagens flertal menar med »billigt eller tidsenligt». Detta har också hittills varit stilus curiæ i de af Lag-Utskottet föreslagna skrivelser, då det ville för tillfället komma från saken och kasta bördan på Regeringen. För Regeringen en anvisning att hufvudsakligen basera vägunderhållsskyldigheten på jordfastigheterna, och blir tillika den opinion uttryckt, att kommunerna böra hafva frihet att sköta sig sjelfva och reglera denna sak inom sig sjelfva samt endast i nödfall anlita föreskrifter för den händelse att de icke kunna komma öfverens, tror jag, att man skulle komma till en lösning af denna fråga så fort, som det under närvarande förhållanden är möjligt.

Jag hade dock för min del önskat, att Lag-Utskottet icke uttalat ett non possumus med afseende på dess förmåga att åstadkomma ett förslag i ämnet, men på den bas Utskottet stält sig, undrar jag icke mycket derpå. Hade Utskottet stält sig på den praktiska väg, som jag anvisat, tror jag icke det skulle varit särdeles svårt att nå målet; och hade Utskottet tillika följt den princip, som vi uti en annan vigtig fråga, nemligen angående dikningsskyldigheten, antagit, och tillstyrkt ett förslag, äfven om detta varit beläftadt med några brister, hade dessa lätteligen kunnat afhjelpas af Regeringen, som bör hafva skickliga personer att tillgå med afseende på sjelfva redaktionen. Hvad Riksdagen likväl efter min tanke bör göra, är att säga, *hvad den i sak vill*. Under närvarande förhållanden anser jag det emellertid klokast att yrka bifall till Herr Möllers förslag med det af mig gjorda tillägg, mot hvilket jag har anledning tro att han icke skall hafva något att invända.

Herr von Gegerfelt: Den talare, som på förmiddagen sist yttrade sig, upptog till besvarande de anmärkningar mot Utskottets förslag, som dittills blifvit framställda. Jag har på detta af honom afnejade fält en liten efterskörd att göra äfvensom att ingå i besvarande af de anmärkningar, som nu blifvit gjorda på eftermiddagen. En talare, reservant i Utskottet, har ingått i en kritik af de historiska uppgifter, som stå i början af Utskottets betänkande. Jag skall icke söka ingå i någon motkritik af denna kritik, afsägande mig allt ansvar för dessa uppgifter, hvilka icke hafva någon praktisk betydelse för frågans lösning. Men det finnes vissa historiska sanningar, som torde vara temligen ostridiga och äfven kunna anses hafva inflytande på denna frågas lösning. En sådan är, att när en börjande civilisation gjorde behofvet af vägar nödigt, funnos i allmänhet på landet inga andra skattskyldige till statens och kommunens behof än hemmansegarne,

och det naturliga blef då, att vägarne uppdelades på dem. Sedan dess har det tillkommit en massa fabrikanter, kapitalister och embetsmän, som lika med hemmansegarne icke blott begagna vägarne utan äfven i väsentlig mån försvåra underhållet genom den slitning i desamma som de åstadkomma; och det bör icke numera kunna åberopas den gamla häfden, att jordbrukarne skola ensamne hålla vägarne. En annan sanning, som icke heller bör kunna bestridas, är, att den skyldighet, som ursprungligen var bestämd, icke är jemförlig men den, som nu fördras för att en väg kan benämnas tidsenlig. Våra gamla lagar tala om skyldigheten att vägar rödja och broar bygga; då var huvudsakliga besväret att rödja undan skogen; nu får man icke blott rödja utan äfven bygga vägen, och det är ytterligare skäl att nu ålägga andra samhällsmedlemmar att deltaga i detta onus. Tvisten rör egentligen, huru en reglering deraf skall ske. Det har omnämnts under diskussionen, att jordbruket företrädesvis behöfde vägarne. Jag tror, att i ett civiliseradt samhälle behöfver hvarje samhällsmedlem vägarne, äfven den som aldrig färdas derpå; ty han har fördelar af den allmänna samfärdseln, men å andra sidan är det obestriddigt, att vissa yrken försvåra vägunderhållet. De stora fabrikena och framför allt sågverken icke blott njuta fördel af vägarne utan verka i väsentlig mån betungande för underhållet af desamma. Vid sadant förhållande och då äfven andra än fastighetsegarne bör deltaga i vägunderhållningsskyldigheten, finnes icke någon annan giltig grund för ett sådant deltagande än den, efter hvilken andra skyldigheter till staten och kommunen utgå, eller bevillning och fyrk. Jag medgifver gerna, att efter nu gällande beskattningslagar eger ett missförhållande i detta hänseende rum till förmån för jordbruket; men vi kunna hoppas, att en ändring i detta afseende sker i sammanhang med frågan om grundskatternas aflösning, och sannolikt kommer den frågan att blifva reglerad, innan den nu föreliggande frågan får sin lösning. Af ett sådant gemensamt deltagande blir en ovilkorlig följd, att icke hvarje lottegarer såsom nu kan hafva sin del i vägen och sjelf underhålla densamma, hvilket underhållssätt i sjelfva verket är vida mera dyrbart och betungande än den gemensamma underhållsskyldigheten, såvida man beräknar det af det arbete man här måste för vägunderhållet vidkännas. Och den erfarenhet man gjort i afseende å allmänna arbeten rättfärdigar icke den fruktan, att några få skulle sammansätta sig och oskäligt höja entreprenadsumman. Om, såsom det är föreslaget, detta onus blir en häradets gemensamma skyldighet, är häradet genom sina delegerade så intresserad i frågan, att det måste anstränga sig för att få denna entreprenad på så billiga vilkor som möjligt. Det har blifvit nämndt, att vägunderhållningsskyldigheten borde vara att anse såsom en statens angelägenhet. Den är det obestriddigen till sin natur i afseende på sådana vägar, som betingas af den större samfärdseln, men detta hindrar icke, att staten i detta fall, som i många andra, fördelar på kommunerna utgörandet af en skyldighet, som eljest skulle åligga staten, ty att staten icke kan åtaga sig vägunderhållet och för ändamålet anordna måhända en styrelse för statens landsvägstrafik, torde vara alldeles uppenbart.

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.).

Vägaras bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

Det har flera gånger blifvit framhållet, att en sådan fördelning af väghållningsskyldigheten, hvarigenom andra beskattningsföremål komme att deri deltaga, skulle utfalla ojemnt. Man har åberopat, att inom vissa kommuner ända till 75 procent och i andra kommuner endast 9 procent skulle öfvergå från jorden på andra beskattningsföremål. Det är en lika naturlig som rättvis följd deraf, att i de förra kommunerna finnas flere icke hemmansegare, hvilka begagna vägarne.

Herr Odelberg har framhållet ett af Stockholms läns hushållnings-sällskap uppgjort förslag till fördelning af vägunderhållningsskyldigheten, enligt hvilket framförande af fyllnadsmateriel skulle läggas på fastighetsegarne, och allt öfrigt, som gick ut på att underhålla och dika, skulle fördelas på fyra. Det är känt, att anmärkningar vid granskningen af detta förslag blifvit framställda, och för mig förefaller det klart, att rättvisan af en sådan fördelning beror på en ren tillfällighet, eller om i ena fallet jordbruket får för mycket och i det andra för litet.

Herr von Kochs förslag går derpå ut, att de nu väghållningsskyldige fortfarande skulle underhålla sina vägar, men få ersättning af de öfriga. Äfven i detta förslag ligger en godtycklighet, som skulle göra de senare skattskyldige under de förra. Om rättighet att fullgöra väghållningsskyldigheten in natura förbehålles den ene, fördrar väl rättvisan, att den förbehålles åt den andra. Om, såsom Utskottet tänkt sig, de, som å häradets vägnar ombesörja vägarne underhåll, få utbjuda detta på entreprenad, kan vägen delas så, att flere komma i delaktighet af denna entreprenad och således verkställa det in natura, om de vilja. Att Utskottet icke framlagt något lagförslag, torde Kam-maren finna rättfärdigadt. Det har såväl i Utskottets betänkande som under diskussionen blifvit omnämndt, att många upplysningar erfordras, som icke stått till Utskottets förfogande, och jag är säker på att hvad förslag Utskottet än framlagt, hade detsamma ej kunnat tillfredsställa Kam-maren, utan vidare utredning påfordrats.

Att svar icke erhållits på Riksdagens förra skrifvelse, torde ligga klart deri, att Riksdagen icke hade uttalat hvad den ville; och att påminna om svar, när man vet hvad svaret skall blifva, är obehöfligt. Jag tror nemligen att man kan veta, att Kongl. Maj:t skulle svara: jag vill veta *hvad* I viljen, och ej blott att I viljen något, utan att sjelfva veta hvad. Alla under senare tider angående fördelning af allmänna onera aflättna förslag till underdåniga skrivelser hafva blifvit af Kam-maren ogillade, emedan deri icke någon grund för fördelningen blifvit uppgifven, utan endast anhållits, att Kongl. Maj:t måtte utreda frågan och föreslå »billiga grunder.» Då nu Utskottet framställt de grunder, hvarå det ansett förslaget böra stödjas, har Herr Stråle uti sitt af flere talare förordade förslag deremot återgått till de »billiga grunderna», hvilket förslag följaktligen icke torde kunna utan inkon-sequens af Kam-maren bifallas, och detsamma gäller, om än i mindre grad, det af Herr von Möller förordade skrifvelseförslag.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Wallenius: Bland alla de frågor, som komma under Riksdagens behandling, torde denna vara en af de svåraste att på ett nöjaktigt sätt lösa. Enligt min förmening skulle det vara riktigast, att den, som begagnar vägarne, också skulle underhålla dem, likasom den, som åker, får betala skjutsen. Detta anser jag vara den riktigaste grundsats, hvarpå man skulle bygga fördelningen af underhållnings-skyldigheten; men då det möter ofantligt stora svårigheter att utföra detta i verkligheten, och det är nästan omöjligt att göra det rättvist och billigt; vill jag icke framställa något yrkande derom, emedan det icke kan leda till något praktiskt resultat. Denna rättsprincip, att de, som begagna vägarne, skola underhålla dem, har just i senare tider, då industrien gått så ofantligt framåt och då vägarne i större grad än förut tagits i anspråk, gjort, att detta onus blifvit så mycket mera orättvist. Det är naturligtvis lagstiftningens skyldighet att så mycket som möjligt närma sig den åsigt, som kan vara den rätta; och Utskottet har sökt att göra det på så vis, att det velat lägga underhållsskyldigheten på kommunerna och dervid lägga fyrken till grund, under det Utskottet indelat de olika yrkenas skyldighet att deltaga häri på olika sätt. Detta skulle vara ett närmande till den princip, som jag uttalat; men jag tror, att om man lösrycker helt och hållet underhållsskyldigheten från jordbruket, mångdubblas kostnaderna därför i så oerhörd grad, att jordbruket får vidkännas större kostnader än hvad nu är förhållandet. Därföre sluter jag mig till den mening, som anser det vara riktigast, att jordbruket får behålla underhållningsskyldigheten, sådan den nu är, men att det skall få ersättning af dem, som rimligtvis kunna anses skyldige att gifva sådan. Jag tror icke, att det skulle uppstå några oöfvervinneliga hinder för att utröna, hvilka dessa skulle vara och hvad de skulle gifva i ersättning; ty der orättvisan är som störst, ser man lättast på hvad sätt den skulle kunna afhjelpas och hvilka dertill skulle bidraga. På grund häraf sluter jag mig till den åsigt, som är uttalad af Herr von Möller; dock ville jag hafva tillagdt, att jordbruket fortfarande skulle underhålla vägarne, men att alla öfrige, som kunna kännas skyldige att deltaga deri, skulle gifva ersättning, der sådan tarfvas. Öfvertygad, att detta är den enda åsigt som nu kan vinna gehör i denna Kammare, för att lätta jordbrukets besvär med underhållsskyldigheten, förenar jag mig med Herr von Möller.

Grefve Mörner, Oscar: I fall man hyst förhoppning, att denna fråga lätt kunde afgöras, föreställer jag mig, att den förhoppningen vid denna tid skall vara försvunnen eller åtminstone betydligt vackla på sina grundvalar. Här äro framställda så många olika meningar och så många förslag, att jag tror, att äfven Regeringen skulle komma att få ganska svårt att åstadkomma något, som kan förena de skilda meningarne och leda till ett förslag, som kan vara antagligt. Till att börja med får jag inlägga en protest emot det Utskottets påstående, att vägunderhållningsskyldigheten från början i Sverige varit ett *personligt* åliggande, och att den skulle vara hufvudsakligen ett *kommunal-*onus. Äfven den ytligaste kunskap om Sveriges gamla lagar och de förhållanden, hvarunder vägarne hos oss tillkommit, torde vara nog för att vederlägga ett sådant påstående; men det händer ibland, att

*Vägars bygg-
nad och
underhåll.*
(Forts.)

Vägaras bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

man icke ser, derföre att man *icke vill* se. Huruvida detta är fallet med Utskottet, vet jag icke. Har ett töcken sväfvat för dess ögon, så rå'r jag icke derför. För min del har jag åtminstone sökt att skada in i förhållandena, sådana de verkligen äro.

Man har sagt, och icke utan skäl, att vägunderhållningsskyldigheten är för jordbruket ett onus. En talare, som framhållit denna sats, har dock märkvärdigt nog hufvudsakligen hemtat sina exempel från Lappland, från socknar långt uppe i Norrbottens län; men jag frågar, om de svenska förhållandena böra bedömas efter sådana exceptionela förhållanden, som på de orter, hvarest vägarne egentligen äro en skänk af staten, ehuru ännu icke någon sådan åtgärd kunnat vidtagas, att underhållet af dem kunnat på lämpligt sätt fördelas. När då dessa vägar tillkommit på begäran af invånarne i dessa orter, vore det i sanning förvånande, om de skulle säga, att det är en olycka, att de fått dessa vägar. I sådant fall må det vara en varning i fråga om ytterligare bidrag till dylika anläggningar.

Kommunens eller personlighetens vägar i Sverige skulle möjligen kunna motsvaras af utfartsvägarne från enstaka hemman. Hvar och en, som bott på landet, vet huru de äro beskaffade. De äro anlagda utan någon synnerlig kostnad och äro vanligen eländigt underhållna. Ett civiliseradt samhälle kunde icke vara utan farbara vägar, och derföre måste staten påbjuda, att sådana skulle anskaffas. Då tillgreps den utväg, att invånarne i den ort, hvarest vägen framgick, fingo underhållsskyldigheten sig pålagd, icke såsom ett kommunalonus, utan som en af staten pålagd skyldighet. Jag kan således icke anse vägunderhållningsskyldigheten, sådan den hvilar på jordbrukaren, vara en tunga, som härrör från kommunalrättningen, utan att den verkligen är en skatt, pålagd för att uppfylla ett af de anspråk, som ett civiliseradt samhälle ovilkorligen har. Då uppstår frågan: är tiden kommen att någon lindring bör ega rum i detta afseende? Alldeles torde detta icke kunna förnekas, men tillses måste, att ändringen sker på ett billigt sätt, och så att ändamålet dermed icke förfelas. Äfven torde någon uppmärksamhet böra egnas åt halten af ett eller annat af de framställda klagomålen. Jag har underhållit vägar i många år, och icke så korta stycken heller, utan skäligen långa, och jag får först och främst bestrida, att vägunderhållningsskyldigheten nu är tyngre än förut. Det är den visst icke. Vi föra nu fram sand och grusa vägarne på samma sätt och för relativt samma pris, som vi gjort förut, och jag har icke funnit, att det kostar mer dagsverken och arbete sista året än för 27 år sedan, då jag började taga befattning med dylika saker. På flera orter är vägunderhållningsskyldigheten förminskad i följd af jernvägarne. Så t. ex. har vägen emellan Stockholm och Södertelge blifvit delvis gräsbevuxen, i stället för att den förut var mycket begagnad. Jag tror, att de ställen, der vägunderhållningsskyldigheten skulle blifvit mycket drygare än förut, icke äro så särdeles många eller vägarne så särdeles långa. Man säger, att det tillkommit nya vägar. Jag medgifver det; men äfven detta har skett temligen sparsamt, och kostnaden för dem uppväges fullt af den nytta de göra, såsom vanligast ledande till kanaler eller jernvägsstationer eller hamnplatser. Skulle nu, på sätt här blifvit föreslaget, vägunderhållet komma

att ställas på entreprenad, så befarar jag, att det för jordbrukaren skulle blifva vida mera kämbart än nu, och att den hjälp, man ville bereda, skulle för pluraliteten medföra ökad utgift. Man säger väl, att en mängd andra personer skulle bidraga; men på hvad sätt skulle detta ske? Jo, »för inkomst af rörelse, näring eller yrke efter någon del af fyrktalet, och för öfriga beskattningsföremål efter någon än mindre del deraf.» En ärad talare har sagt, att Utskottet uppställt bestämda grunder, men jag frågar, är det klara grunder, då man säger »någon del»? Jag anser det uttrycket ganska sväfvande och ännu mera sväfvande att säga en »än mindre del» och jag kan häruti icke finna någon fasthet i åsigt. Dessutom motser jag att, om en sådan utredning skall ske, kommer det att draga så långt ut, att frågan blir undanskjuten till en aflägsen framtid. Önskar man ett uppskof, då kan det vara skäl att bifalla Utskottets förslag, likasom om man icke vill hafva någon förändring alls, ty detta förslag kommer icke att på lång tid leda till något resultat. Grefve von Platens förslag leder ej heller till något resultat, och Herr Stråles har samma fel som Utskottets och Grefve von Platens. Hvad ater beträffar Herr Odelbergs förslag, så medgifver jag, att det verkligen innehåller något, men i det förslag till skrifvelse, som han förordat, eller det af Herr Strale framlagda, finnas icke de åsigt angifna, hvilka han uttalat. Jag kan således icke anse mig behöfva ingå i någon granskning af ett förslag, som ej kommer att på officiel väg bringas till vederbörandes kändedom. Emellertid råder en klagan öfver de närvarande förhållandena, och jag anser denna klagan till en del befogad. Då tror jag man kunde vidtaga ett steg, som ej är förenadt med synnerliga svårigheter och som skulle innebära något mera bestämdt, ehuru den föregående talaren ansett äfven det hänga i luften. Jag hoppas dock kunna ådagalägga, att, i strid mot hans påstående, det icke är sväfvande. Det kan nemligen ej bestridas, att det finnes inrättningar, bruk, qvarnar, fabriker m. m., för hvilka vägarne äro lika behöfliga som för jordbrukarne, och om desse skulle åläggas att deltaga i vägunderhållet, så kan det väl icke anses obilligt. Vidare finnas flera fastigheter, kronoparker, stora utjordar, skattlagda torp m. fl., hvilka, om de ej genom privilegier, hvilka maste respekteras, äro skyddade från att deltaga i vägunderhållet, böra bidraga dertill. Men härvid inlägger jag en förklaring för att ej blifva missförstådd.

Då jag i mitt förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket till en viss grad ligger till grund för det af Herr von Möller framställda förslag, infört såsom föremål, som borde åläggas att i vägunderhållet deltaga, »bruk, fabriker, qvarnar eller annan fast egendom, som hitintills varit ifrån vägbyggnadsskyldighet befriade», har jag med uttrycket annan fast egendom ingalunda åsyftat någon sådan egendom, för hvilken privilegier gälla och som, enligt hvad jag nyss antydtt, icke kan eller bör till sina rättigheter kränkas. Ett motsatt förfarande skulle möjligen kunna förvärfva någon slags popularitet, men af en art, den jag ingalunda efsersträfvat. Jag har framställt mitt förslag derföre att jag anser detsamma vara öfverensstämmande med billighet och rättvisa, och derföre att jag tycker det icke vara lämpligt att icke vidtaga någon åtgärd alls, då en sådan likväl torde lagligen och billigtvis kunna

Vägar's bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

ske. Vill nu Kammararen gå längre och anser den sig böra förorda något sådant, som att vägunderhållet skall blifva ett kommunalt onus och således fördelas efter grunder, som jag ej kan anse vara antagliga, så beklagar jag det och inlägger min protest emot ett sådant beslut. Jag yrkar bifall till det af Herr von Möller framställda förslag med det tillägg, Herr von Koch dertill gjort.

Herr von Ehrenheim: Då jag alltid, när denna fråga förut förekommit, varit af samma tanke som i dag, har jag icke något särdeles nytt att meddela. Efter min uppfattning tillhör vägnarnes underhåll den klass af onera, i afseende på hvilka jordbrukarne hafva ett billigt anspråk på en jemnare fördelning. Jag har aldrig delat den åsigt, att de skatter, hvilka länge sedan upphört att vara skatter, böra afskaffas; men helt annat är förhållandet med sådana bördor, som aldrig kunna rixeras, utan till följd af sin natur måste vexla. De kunna icke förena sig med fastighetsvärdet på samma sätt som en en gång för alla bestämd skatt, utan vexla efter de olika förhållandena. Under sådana omständigheter är det för mig en tillfredsställelse att erfaras, att Kammararen hyser så stor benägenhet att tillmötesgå de åsikter, jag i detta hänseende omfattar. Hvad åter beträffar sjelfva sättet för regleringen af vägnarnes underhåll, så är detta utan tvifvel den svåraste delen af frågan. Hit hör frågan om huru vidsträckt skyldigheten att deltaga i underhållet lämpligen bör utsträckas, och i detta afseende skiljer sig Utskottets förslag från Grefve Mörners deruti, att Utskottet anser, att alla de, som i kommunen äro satte till fyrk, skola bidra till vägunderhållet, under det att Grefve Mörner undantager dem, som äro beskattade för lön, arbete eller kapital. Men i afseende på Utskottets förslag är dock att lägga märke till, att Utskottet skiljer dem, som skola deltaga i vägunderhållet, i tre klasser; bibehåller största andelen af jordbrukarne, ställer i andra klassen dem, som Grefve Mörner uppräknar, och slutligen i sista rummet dem, hvilka enligt Grefve Mörners förslag skulle blifva fria. För min del kan jag icke se, att något giltigt skäl finnes att befria den tredje klassen, ehuru jag väl kan medgifva, att det är billigt, att de blifva lindrigare betungade än de öfrige. Skulle representationen vilja befria dem, så må det vara densammans rättighet; men någon bestämd rättsgrund kan jag icke finna därför; ty lika väl som den, hvilken icke har någon direkt fördel af andra politi-inrättningar, får deltaga i deras underhåll, lika litet kan här anspråk göras på någon befrielse. Under sådana omständigheter, och då Utskottet i afseende på sjelfva sättet för ordnandet af vägunderhållet, hvilket, såsom jag nämnt, otvifvelaktigt är den svåraste frågan, uppställer ett förslag, som jag för min del icke trott mig kunna biträda, anser jag, i likhet med hvad Herr Stråle föreslagit, det vara bäst att öfverlemnas frågan till Kongl. Maj:t. Jag begär dervid icke någon inkonsekvens, ty Herr Stråles förslag betraktar jag icke såsom annat än en påminnelse att få svar på den skrifvelse, som redan förut blifvit aflåten.

Herr vice Talmannen: Under diskussionen här har framhållits, att den skrifvelse, som 1865—1866 årens riksdag afläts från Rikets Stän-

der, ännu icke skulle vara af Kongl. Maj:t besvarad. Deruti tror jag ligga någon irring, och jag ber få påpeka, hur dermed förhåller sig. Såsom i Utskottets betänkande återopas, framlades vid 1868 ars riksdag af Kongl. Maj:t en proposition, föranledd af Rikets Ständers ofvannämnda skrivelse. Ur denna proposition ber jag få anföra några ord: »Kongl. Maj:t anser, att, derest ifrågavarande besvär må kunna öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl icke skäligen kunde i sin helhet på en gång bringas till utförande; att, om en så genomgripande förändring, som dessa besvär fördelning på alla skattskyldige, skulle kunna komma till stand utan att väcka billig klagan, den måste endast småningom genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän delaktighet kunde med mindre praktiska svårigheter astadkommas; att härtill lämpade sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu bestredes genom kontanta tillskott, nemligen vägarne halande i fargilt stånd vintertiden vid snöfall; att det icke borde lemnas utan uppmärksamhet, att måhända den största ojemligheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag vore inrättade, icke låge så mycket deri, att besvär och kostnader drabbade jordbruket allena, som fast hellre — åtminstone inom flera orter — deruti, att desamma vore på jorden ytterst ojemt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och ännu vore hemmanens mantal, oberoende af deras högre eller lägre värde; att en öfverflyttning på andra samhällsklasser af större eller mindre del af detta besvär derföre icke borde ega rum, utan att samtidigt dermed jemväl ändrades den fördelningsgrund emellan hemmanen, som hittills varit gällande». I följd af Kamrarnes olika beslut blef denna Kongl. Maj:ts framställning afslagen. Den väg, som Kongl. Maj:t i detta afseende ansåg vara den enda rätta att slå in på, ville Riksdagen således icke beträda, och efter den uppfattning, som åtminstone jag då hade, var äfven frågan om ändringar i grunden för väghållningsbesvärets utgörande dermed förfallen. Det visar sig äfven af justitie-ombudsmannens sedermera afgifna embetsberättelse, att förberörda skrivelse för närvarande icke anses hvila såsom oafgjord hos Kongl. Maj:t. Det kan således icke komma i fråga att påminna om svar, utan fast hellre att framställa ett nytt förslag, och jag anser förhållandena vara sådana, att man med skäl kan väcka denna fråga å nyo. Det utgör visst icke något hinder för Kongl. Maj:t att oberoende af Riksdagens framställning väcka proposition i frågan; men i ett så svårt ämne som detta betviflar jag, att någon framställning kommer att göras, om icke inom Riksdagen väckes fråga om att sådan framställning må ske. Såsom jag nyss erinrade i afseende på motiven för Kongl. Maj:ts år 1868 gjorda förslag, ingick i detsamma, att den grund, efter hvilken väghållningsbesväret skulle öfverflyttas på andra samhällsklasser, icke borde till hela sin utsträckning genomföras öfver hela landet på en gång. Jag föreställer mig, att det lättast skulle kunna gå för sig, om sådana utgifter, som företrädesvis förekomma kontanta, t. ex. för snöskotning, för underhåll af broar och färjor, för nya vägar, för införande af nytt väghållningssätt genom makadamisering eller annorledes, betäcktes genom särskilda tillskott, och att detta skulle blifva en utväg

*Vägar bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)*

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

att i någon mån underlätta jordbrukarens bestyr med vägarnes underhåll. Att i en tid, då så många jernvägar anläggas i vårt land, på flera ställen måste uppstå behof af nya vägar i och för förbindelsen med de förra, är alldeles uppenbart. Men kan det vara billigt, att en ny tunga då skall bindas vid samma jordbruksfastighet, som har de gamla till grund för sina besvärs utgörande. För min del tror jag det icke, utan anser billigheten kräfva, att äfven andra samhällsklasser deri taga del. Men då jag icke kan omfatta det förslag till skrifvelse, som Utskottet framställt, derföre att det enligt min tanke måste föranleda till att den reform, som begäres, skall snart sagdt på en gång införas, och då jag icke heller kan biträda hvarken Grefve Mörners eller Herr von Kochs förslag, derföre att genom deras antagande en del af sådana kommunens medlemmar, som böra taga del i denna tunga, blifva derifrån befriade, och den ojämnhet icke skulle utjmnas, som förefinnes på grund af hemmanens olika taxeringsvärde, så sluter jag mig till det förslag, som blifvit af Herr Stråle framställt. Jag anser, att i och med detsamma en successiv lindring i vägunderhållsbesväret kan blifva genomförd, äfvensom att denna fråga icke kan lösas utan en mångsidig utredning och ett omsorgsfullt utarbetadt förslag. Men jag tror, att om Riksdagens önskan framställes i så allmänna ordalag, kan Kongl. Maj:t föreslå en lindring på sådant sätt, som jag skulle anse tillfredsställande, och besväret icke komma att alltför våldsamt kastas öfver från en klass till en annan. Det är i praktiskt hänseende dessutom ytterst betänkligt att genom en ny lag förklara, att alla gamla vägdelningar skulle komma att med ens upphöra; en sådan förändring måste endast successivt införas. Inom de orter, der vederbörande finna sig mera belättna med att kvarblifva vid det gamla, synes mig bäst att dervid får bero, till dess fråga om ny vägdelning blifvit företagen till afgörande. Allt detta kan blifva genom Herr Stråles förslag löst på ett tillfredsställande sätt, hvarföre jag röstar för bifall till detsamma.

Grefve von Platen: Då jag haft tillfredsställelsen erfarat, att de åsikter, som jag i min reservation inom Utskottet uttalat, tillvunnit sig åtskilliga sympatier inom Kammaren, hade jag ämnat formulera ett förslag i sådan syftning, men då det af Herr Stråle framställda förslag innehåller i hufvudsak detsamma och är enklare till formen, anhåller jag att få deruti instämma.

Herr Widén: Sedan diskussionen varat så länge i denna fråga, anser jag mig böra inskränka mig till att yrka bifall till Herr Stråles förslag.

Herr von Möller: Då Herr von Koch ansett, att i det förslag till skrifvelse, jag tagit mig friheten framställa, äfven borde förekomma ordet »grufvor», och jag i denna del är af samma tanke som han, ber jag att få förändra mitt förslag så, att ordet »grufvor» insattes näst efter meningens »som hittills varit från vägbyggnadsskyldighet befriade», hvarigenom denna del af förslaget kommer att lyda: »som hittills varit från vägbyggnadsskyldighet befriade, äfvensom grufvor».

Herr Ekman, Carl: Sedan jag anmälde mig till erhållande af ordet, hafva icke mindre än tre talare uppträdt och framställt samma yrkande, som jag tänkte göra; och jag kan således fatta mig ganska kort.

Jag ber att få förklara, att jag, i likhet med åtskillige andra talare, är derom öfvertygad, att det icke går an att längre dröja med att från jorden aflyfta en del af det onus, som vägunderhållningsskyldigheten nu lägger på densamma. Ehuru jag, i likhet med Utskottet, anser att en lättnad endast på det sätt kan beredas, att andra skattskyldige påtaga sig någon del af detta onus, så hyser jag likväl den allra största betänklighet att gifva något det minsta stöd åt de grunder, som Utskottet för sin åsigt i denna del uttalat i det föreliggande betänkandet. Ty tillämpningen af den grundsats, Utskottet här velat göra gällande, skulle slutligen leda derhän, att alla skattskyldige skulle efter förmögenheten bidra till vägunderhållet och således hvar och en efter fyrktalet deri deltaga. Utskottet *sträfvat* sålunda derhän, att underhållet af vägarne skulle komma att blifva jemnt fördeladt mellan alla skattskyldige efter fyrktalet, fastän förhållandena enligt Utskottets uppfattning för närvarande icke medgifva det. Det är alldeles gifvet, att i samma mån som industri och handel utveckla sig, föranledes deraf på åtskilliga håll en mycket ökad slitning af vägarne, hvilket åter förorsakar dem, som nu hafva vägunderhålningen sig ålagd, långt större uppoffringar än detta underhåll hittills kostat. Men det finnes äfven ganska många tillfällen, då just anläggning af nya fabriker och tilltagande handel ingalunda medföra sådana följder i afseende på vägarne slitning, som jag nyss nämnde; ty exempel finnas derpå, att idkare af industri och handel kraftigt verkat för öppnandet af nya kommunikationsleder, utan hvilkas åvägbringande de förutvarande vägarne skulle blifvit mycket mera slitna, än som blir fallet, sedan dessa nya kommunikationsleder kommit till stånd. Då vi vidare hafva oss bekant, att de fyrktal, som åsättas sådana företag, ofta kunna utgöra en högst väsentlig del af hela det en kommun påförda fyrktalet, så skulle det kunna inträffa, att sådana företag, i stället för att de borde lindras i deltagandet i vägunderhålningen, komma, i jmförelse med jordbruket, att deraf draga den största tungan.

Då alla skattskyldige skola i vägunderhålningen deltaga, blir svårt att finna någon allmän regel, efter hvilken bruk och fabriker eller andra industriella inrättningar skola utgöra sina bidrag i jmförelse med jordbruket. Likaså blir det mycket svårt att uppställa någon regel, hvarefter afgiften af kapital och arbete bör utgå. Min uppfattning om lämpligaste sättet att ordna detta vägunderhåll är derföre den, att det bör ske inom vissa icke allt för små områden, och att kostnaden för underhållet af de derinom befintliga vägarne bör på de skattskyldige efter billiga grunder, lämpade efter förhållandena, fördelas; att vidare verkställandet af underhållet bör åligga jorden, som derför åtnjuter penningbidrag af öfrige skattskyldige, till beloppen bestämda genom en nämnd, som, enligt de allmänna grunderna föreslår hvad hvar och en skall betala.

Om några sådana grunder uppgjordes för bestämmandet af det bidrag öfrige skattskyldige borde utgöra till vägunderhålningen, så tror jag frågan kunde någorlunda nöjaktigt lösas.

Vägarne bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

Då utaf hvad jag nu anført framgår, att jag anser de grunder för fragans lösning, som innefattas i Utskottets förslag, gå i en riktning, som jag icke kan gilla, men jag likväl önskar att något må göras, så följer deraf, att jag anser mig böra förena mig i det af Herr Stråle framställda yrkande.

Herr Tornerhjelm: Under diskussionen på förmiddagen, då jag hade ordet, yttrade jag, att en skrivelse borde afåtas till Kongl. Maj:t i fråga om ett lämpligt ordnande af väghållningsskyldigheten. Jag antyde då, att det ej låg mig så mycket om hjertat, hvilket af de framställda skrivelseförslagen som antoges, ty jag var viss, att en förständig Regering, den vi nu hafva eller en som kan komma, skulle fullt uppfatta andan och betydelsen af en sådan skrivelse och på grund deraf framlägga för Riksdagen ett tidsenligt förslag, enligt hvilket skyldigheten att deltaga i vägunderhållet blefve behörigen utsträckt. Jag slöt mig dock närmast till Grefve von Platens reservation. Då emellertid Grefve von Platen nu öfvergått till Herr Stråles förslag, förenar jag mig äfven om detta. Det är visserligen något naket. Deraf kan uppstå mycket eller litet, det beror helt och hållet på huru man fattar det. Men som jag förmodar, att den Regering, som kommer att utarbета förslag i ämnet, fattar tidens fordringar och tidens kraf, så instämmer jag i det sistberörda skrivelseförslaget.

Grefve Mörner, Axel: Under den långa öfverläggning, som egt rum angående detta ämne, har mycket blifvit taladt om att från jorden aflyfta bördan af vägunderhållet, att skaffa jordegårne rättvisa m. m. dylikt. Att detta låter bra, erkänner jag. Kunde det genomföras, så att ändamålet verkligen vunnes, vore äfven bra. Men för min del kan jag icke undgå att anse verkställigheten af dessa åtgärder vara så svar, att jag fruktar, att den så kallade rättvisan kommer att vända sig derhän, att jordens innehafvare kanske sedermera få för vägunderhållet vidkännas större utgifter än hittills. Skulle så inträffa, har visserligen skett rättvisa, men jordinnehafvarne få då betala den hederligt. Jag skulle för min del föredraga att bibehålla det hittills varande än att få ett nytt, som kostar mera utan att medföra större fördelar. Att nu inga i vidlyftigare ordande om alla dessa förhållanden, vill jag icke inlåta mig på, utan inskränker mig till att förena mig med dem, som yrkat afslag a Utskottets betänkande.

Herr Gahn: Jag har dröjt i det längsta att begära ordet, i hopp att någon annan, af Kammaren hellre hörd talare skulle uttala de åsigtter i frågan, jag hyser. Detta har nu skett af Herr Ekman, med hvilken jag förenar mig. Jag behöfde således icke taga till ordet, men vill dock påpeka en synpunkt af frågan, som jag icke hört beröras, nemligen om upptagande af vägpenningar. Utskottet har visserligen helt kort förklarat sådant vara olämpligt i vårt land och skulle medföra så stora kostnader för uppbörden, att det vore opraktiskt o. s. v. Jag medgifver att så är förhållandet i allmänhet, men det finnes dock fall, då vägpenningar kunna med fördel upptagas. Det är, der korta vägsträckor äro särdeles betungande att underhålla, och man icke så

noga kan räkna ut, hvilka som hufvudsakligen slita dessa vägar, såsom i närheten af städer, jernvägsstationer, hamnplatser och dylikt, äfvensom der nya vägar till sådana platser behöfva anläggas. I sådana fall kan principen att upptaga vägpenningar med fördel tillämpas. Jag har äfven sett detta ske och vet, att det går för sig med ringa kostnad; om man blott uppför en stugubyggnad och låter en handtverkare eller annan person, som har sitt arbete hemma, få fri bostad med skyldighet att upptaga och redovisa afgiften, eller ock arrendera uppbörderna. Så är ju ofta förhållandet vid större broar. Jag har således endast velat uttrycka den åsigt, att i afseende på vägenderhållet äfven bör tagas i betraktande, att under vissa förhållanden upptagandet af vägpenningar bör kunna tillåtas.

Vägars bygg-
nad och
underhåll.
(Forts.)

Herr von Koch: Jag måste fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att det förslag, som nu vunnit understöd från många håll, har den stora förtjensten, att det kan vinna understöd från alla håll, ty det innehåller på samma gång allt och intet. Man vill, att Kongl. Maj:t skall framlägga förslag till frågans lösning på ett billigt och tidsenligt sätt. Hvad menas dermed? Utskottet finner det tidsenligt att lägga allt på bevillningen. Herr Ekman finner något annat billigt och tidsenligt. Likaså Herr von Möller. Äfven jag anser naturligtvis mitt förslag, som inrymmer i Herr Stråles, billigt och tidsenligt. Herr vice Talmannen är för sin del också belåten med den sistnämndes förslag. Hvad skall då Regeringen göra? Allt tyckes endast gå ut på att komma från saken. Att Herr von Ehrenheim, som är far för dessa så kallade *billiga* och tidsenliga grunder, nu omfattar Herr Stråles förslag, förvanar mig icke. Men fråga Andra Kammarens ledamöter och atskilliga andra hvad de anse för tidsenligt. Det är vanligen det, som mest spar hvars och ens kassa. Jag måste protestera mot de billiga och tidsenliga grunderna. Jag har nu gjort det i sex eller sju år. Jag vill hellre votera för afslag a Utskottets hemställan än att bidra till astadkommande af en skrifvelse, sådan som här blifvit ifragasatt. Jag tror, att mitt förslag löser de svårigheter, som uppställa sig mot ordnandet af denna angelägenhet på det mest principenliga sätt, och att det är bäst att hafva till utgångspunkt en ren grundsats sådan som denna, att de, som begagna och slita vägarne, skola betala deras underhåll. Att lägga allt på fyrk anser jag olämpligt, och då jag således ingalunda kan gå in på Utskottets grunder, måste jag vidhålla mitt förut gjorda yrkande om bifall till Herr von Möllers förslag, hvilket mera än något annat tillmötesgår mina åsikter i frågan.

Herr vice Talmannen: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag endast fästa uppmärksamheten derpå, att hvad jag i mitt förra anförande framhållit afser den tid, då jag såsom Konungens radgifvare kontrasignerade den till 1868 års Riksdag afåtna nådiga propositionen i ämnet.

Den diskussion, som här blifvit hålles rörande denna fråga, torde blifva en god ledning för den behandling, som samma fråga kan komma att undergå hos Regeringen; och jag föreställer mig att, då densamma

Vägar
byggnad
och
underhåll.
(Forts.)

är så omfattande, den icke blifver af Regeringen afgjord, med mindre än att en komité derförinnan tillsättes för dess utredning.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen

1:o att Lag-Utskottets förevarande utlåtande skulle bifallas;

2:o af Herr *von Möller*, att Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t afåta underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar eller annan fast egendom, som hitintills varit från vägbyggnadsskyldighet befriade, äfvensom grufvor, utan ock hvad som erfordras för bedömande af en dylik förändrings verkningar inom de olika orterna, och sedermera till Riksdagen aflåta nådigt förslag i ämnet;

3:o af Herr *Stråle*, att Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda denna fråga och för Riksdagen framlägga förslag till densammans lösning på ett billigt och tidsenligt sätt; samt slutligen

4:o att Lag-Utskottets ifrågavarande utlåtande skulle afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på antagande af Herr *von Möllers* förslag, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; vidare proposition på Herr *Stråles* yrkande, hvartill svarades många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på afslag å utlåtandet, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvaruppå, och efter det proposition på antagande af Herr *von Möllers* förslag ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, sasom kontraposition vid voteringen antagit Herr *Stråles* förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som vill, att Kammaren, med anledning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 11, skall antaga det af Herr von Möller framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren det förslag, Herr *Stråle* i ämnet afgifvit.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52.

Nej — 32.

Föredrogos å nyo och biföllos Lag-Utskottets den 7 och 8 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion rörande underhåll af byvägar; samt

N:o 13, i anledning af väckt motion om ersättning åt för brott lagligen häktad person, hvilken sedermera befinnes oskyldig.

Kammaren åtskildes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 12 April.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 10 dennes e. m.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott samt Andra Kammaren inkomna utlåtanden, memorial och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 10, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 49, angående vissa i tabellerna öfver den af Riksdagen pröfvade löneregleringen för arméen befunna felaktigheter;

N:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ersättande af kostnaderna för Hans Maj:t Konung Carl XV:s begrafning;

N:o 51, i anledning af väckt motion om beviljande af ersättning för kostnader, som varit förenade med förre Handelsagenten Leonard Lundquists efterspanande, gripande och hemforslande;

N:o 52, i anledning af väckta motioner angående åtgärder till lindring af rustnings- och roteringsbesvären;

N:o 53, i anledning af väckt motion om förhöjdt dagtraktamente för magistratspersoner m. fl. vid besigtningar, inventeringar, syner och dylika förrättningar för kronans räkning;

N:o 54, i anledning af väckt motion, angående upprättande af hushållningsplan för de privilegierade stockfångstskogarne;

N:o 55, i anledning af väckta motioner om ordnande af landtpolisen m. m.;

N:o 56, i anledning af väckt fråga om en fortgående kontroll öfver enskilda jernvägar m. m.;

N:o 57, i anledning af väckt motion om anvisande af medel för anställande af kontrollörer, med åliggande att granska beskaffenheten af utifrån importerade viner m. m.;

Banko-Utskottet:

N:o 17, rörande Herr P. Ehrenheims motion om pension åt Kasören Löwenadlers enka;

Lag-Utskottet:

N:o 15, i anledning af väckt motion om upphäfvande af det i 17 Kap. 7 § Rättegångsbalken upptagna jäf för eget husfolk och enskilde tjenare att vittne bära;

N:o 16, i anledning af väckt motion om förtydligande af lagens stadgande rörande förlagsgifvares förmånsrätt till fabrikers effekter;

Andra Kammaren:

N:o 170, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 19, angående försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.

Kammaren åtskiljdes.

In fidem
O. Brakel.